

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Aurea Rosa id e[st] pre||clarissima expositio sup[er]
eua[n]gelia to||tius anni**

Mazzolini, Silvestro

Hagenaw, M.dxvi.

VD16 M 1751

Capitulu[m] quartu[m] quis sens[us] sit litteralis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70365](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70365)

De sensibus scripturarum

na sanctorum. Unde cum dicit Augustinus in libro de utilitate credendi quod scriptura que testamentum veteris vocat quadrifariam traditur. scilicet secundum historiam: secundum etymologiam: secundum analogiam: et secundum allegoriam. Tres primi sensus. scilicet historia: etymologia et analogia pertinet ad litteralem. Nam historia est (ut ipsemet Augustinus exponit) quoniam aliquid simpliciter proponit. ut Deuteronomio xxv. Si acciperit homo uxorem: et odio habuerit eam: et non inuenerit gratiam ante oculos eius: propter aliquam fedicitatem: scribet Israelitum repudij: et dabit in manu illius: et dimittet eam de domo sua. Etymologia autem est cum causa dicti assignatur. sicut Barthelemy xvij. assignatur causa quare Moyzes permisit libellum repudij: cum dicitur. Ad duriciam cordis vestri etc. id est ideo permittit Moyzes ut possit repudiare uxores: non quia sit licitum: sed propter duriciam vestri cordis. ne malum grandius id est uxoricidium perpetraret. Analogia vero est: cum veritas vnius scripture ostendit aliam non repugnare. Sic Actuum ix. dicitur quod comites Pauli erant audientes quidem vocem: neminem autem videntes. Sed in sequentibus. id est capitulo xxij. dicitur. Et qui mecum erant lumine quidem videbant: sed vocem non audiebant. Ecce repugnantia apparent: que tamen tollitur: cum subiungit Paulus. Eius qui loquebatur mecum. scilicet. audierunt quidem vocem meam cum dicerem. Domine quid me vis facere: Sed non audierunt vocem christi dicentis. Saule saule quid me persequeris: Vel certe huius exemplum habet conuenienter ad Romanos x. ubi apostolus ostendit quod illud prophetum Esaie. Inuentus sum etc. non repugnat permissio factis patriarchis dicens. Numquid repulit dominus populum suum: absit. Nam et ego Israelita etc. Et deinde adducit aliam scripturam per quam facte concordia. quia scilicet licet sint aliquid iudeorum repulsi: tamen reliquie saluate sunt ut patet ibi. Porro in predictis prophetis Augustinus per allegoriam tres reliquos sensus: qui sunt spirituales accipit. Sensus est parabolicus ad litteralem pertinet: ut patet. Tropologicus vero sensus idem est quod moralis. Et dicitur a tropos conuersio: quia scilicet ad conuersionem et informationem morum pertineat. Et omnibus autem in hoc capitulo dicitur talem possumus diuisionem colligere. Sensus enim sacre scripture est duplex scilicet spiritualis et litteralis. Spiritualis est triplex: scilicet Allegoricus: Anagogicus: et Moralis. Sed litteralis est duplex. scilicet Improprius: ut parabolicus quo per voces aliquid significat figuratiue et metaphorice: et Proprius: quod aliquid per voces significatur proprie. Et iste. scilicet proprius est triplex. scilicet Historicus: Etymologicus: et Anagogicus. Et rursum historicus est rammultiplex quod multiplices sunt veritates que possunt littere adaptari: salua circumstantia eius: ut in sequentibus patebit.

Capitulum quartum quis sensus sit litteralis.

Ad maiorem autem predictorum evidentiam oportet diligenter discutere quoniam proprie dicatur sensus litteralis. Est enim in hoc non mediocriter incertum. Quidam ergo dicunt: quod sensus litteralis est secundum quem aliqua historia narratur ad litteram. Confirmatur autem dictum suum: quia hoc videtur innuere beatus Gregorius in ij. moralium: quod de sensu litterali loquens ait. Dum narrat gestum: prodeit mysterium. Et similiter idem habet in predictis versibus. scilicet. Littera gesta docet. Sed ista opinio est valde erronea: quia ex ea sequitur quod sola historialia in diuina scriptura haberent sensum litteralem: et consequenter doctrinam aliam seu sacramentalia: cuiusmodi sunt parabole: sapientie ecclesiastes: ecclesiasticus: et omnes epistole beati Pauli carerent sensu litterali: et consequenter omnino alio sensu: cum spiritualis superlitterali fundetur. Idem etiam sequitur de omnibus libris prophetarum. Vortium autem istorum inuulgatum est. Nam tamen Gregorius quod merita: per rem gestam accipitur rem veram: que so-

Tractatus

I

lum ad significandū nō est ficta: sed ē a deo vel ab aliq̄ creatura ad aliū sinez affecta. Quidā hō aliq̄ dicit q̄ sensus q̄ dem litteralis ē fm̄ quē voces significāt res immediate: sed tñ nō omnis sensus litteralis ē talis. Nā sūt qdā in vī uina scriptura tradita: q̄ si accipiunt fm̄ q̄ voces immediate significāt res: sunt falsa. vt p̄tz in locutiōib; parabolicis. vtpura Dantel. viij. vbi dicit q̄ hircus caprarū ab occidente cū imperū ferebat: hñs cornu insigne inter oculos. z cōtristat cornua arctis stantis aī paludem. Hoc em̄ nunq̄ verū fuit sicut sonat verba Sed hircus ille fuit regnū grecor. Et cornu ei⁹ fuit Alexander magnus p̄mus etusdē regni rex. Idō dicit istī q̄ oportz supaddere z dicere q̄ sens⁹ litteralis est ille quē auctor intendit: q̄ auctor intendit deus ē. Sed ista opinio q̄uis sit, cuiusdā magni viri: z tā latine q̄ hebraice docti: tñ stare n̄ p̄t. z arguo sic. Si sensus litteralis est quē intendit deus: aut ē ille quē intendit immediate per voces: aut quē intendit mediantib; rebus. Si dicas p̄mum. sic vera ē opinio quā negasti. s. q̄ ois sensus litteralis est qui immediate per voces accipit. Si hō dicas scdm̄: sic seq̄t q̄ ois sensus spūal̄ sit litteralis cū ois talis sit mediantib; rebus intendit a deo. Nō ḡ ē ista opinio vera neq̄ moriuū ei⁹ ē efficax: vt patebit. Dico ḡ q̄ sensus litteralis ē ille: quē auctor scripture intendit immediate p̄ voces: z quē intellect⁹ prudentz vt sic immediate concipit. auditis vocib; dū p̄ferūtur: aut visis dū scripte legunt. Hoc at̄ ē rōne suadeo z auctoritate p̄bat. Rōne sic. Suppono ei p̄mo q̄ ois sensus sacre scripture sit l̄ralis v̄l spūalis. Secdo q̄ l̄ralis est p̄m⁹ an̄ oēs: cū fm̄ sc̄tōs sit fundamentū oīm altoz. Tūc sic. Ista opinio quā seq̄mur nō habet instantiā neq̄ falsitatem: nisi in p̄bolice traditis. Sed in talib; nō habet falsitatem. Nam prudēs audies aliquā parabolā vel fictam similitudinē: vt est p̄dica recitata de hircu aut p̄cipit p̄mo aliqd̄ significatū p̄ tales voces p̄pe aut nō. Si p̄mū: seq̄t q̄ p̄mus conceptus seu sensus a diuina scri

ptura sumpt⁹ sit falsus. et tñ est sensus litteralis: vt p̄tz ex vtroq̄ p̄supposito. At̄bil em̄ p̄pe. significatum p̄ tales voces p̄t concipi: qd̄ sit verū. Et si dicatur q̄ sensus litteralis nō est p̄m⁹ simpliciter sed inter veros: tñ non est p̄abile q̄ aliq̄ sit scriptura que p̄ma fronte habeat apud prudentes sensū falsū aliq̄: nullū aut verū: cū hoc videat̄ repugnare si n̄ p̄ter quē tradita est. Si autē scdm̄: habeo intentū. s. q̄ aliqd̄ p̄t immediate p̄ voces concipi: quod per ip̄as voces non significatur p̄pe. Unde dico q̄ auctens p̄dica nō concipit p̄ intellectum q̄ fuerit qdā hircus vñ tñmō habens cornu in fronte: sed hoc imaginat̄ tñ. z per intellectū concipit aliqd̄ scatum p̄ ista in spectali vel saltē in generali: intelligendo q̄ talia nō sūt res sed rerum signa. Et q̄uis forte aliquis rudis tra conciperet. tamen cōter homines assueti scripturis n̄ sic conciperet aliqd̄ significatum per talia immediate. Et h̄ sufficit ad hoc q̄ talis p̄cept⁹ dicat̄ immediate sumpt⁹ a vocib; quia. s. docet cōter immediate sic concipit per intellectum: q̄uis p̄phantasiā imaginat̄ p̄p̄a vocū significata: pura hircum vñ cor nu tñ. Probat etiā auctoritate. Nam doctor sanctus quodlib. viij. q. vij. sic dicit expresse. Et similis. j. q. j. ar. vi. rimo. Et similis idem tenet m̄ḡ Alcode Lyra in p̄mo suo prologo sup̄ diuina scriptura. Ad mortuū aut̄ oppositē opinionis dico: q̄ p̄ voces dupliciter significat̄ aliqd̄ immediate. vno mō p̄pe: alio modo trāsumptiue seu metaphoricē: sicut r̄sus fecit actū r̄idē di proprie: z metaphoricē pulcritudinē seu decorem: v̄l floritionē prati. Et similis hircus proprie significat̄ aial brutū tale. Sz metaphoricē significat̄ regnū grecor qd̄ fuit magne lasciuie: p̄cipue i suo p̄mo rege Alexandro. Dico ḡ q̄ parabolice tradita i diuinis libris n̄ sumant̄ q̄ ad significata immediate z p̄p̄ia vocuz cōtinēt falsitatem. Dodo nullus est qui ita concipiat nisi stolidus. sicut cum dicit̄: pratū r̄idet: nō concipimus q̄ pratū habeat os z more boiz r̄ideat: sz q̄ florib; z v̄ridat̄

De sensibus scripturarum

sate sua decoret. Ista solutione expressit se innuit scilicet Tho. i. locis pallegatis. Sed ista arguo sic. Si sensus pabolicius lo. i. scilicet est: quia metaphorice per voces significat propter aliquam convenientiam metaphorice significati ad proprium: sequitur quod omnis sensus spiritualis eadem ratione erit literalis. Sicut enim hoc nomen hierusalem propter significati materiale et uita: tem in qua christus est realiter et corporaliter imolatus: et in qua apostolus spiritum sanctum et for ma ignis suscepit. Ita metaphorice significat ecclesiam militantem: in qua imolatur christus in sacro. et trinitate. in qua scilicet inebriantur ab ubertate diuini amoris. Ad hec respondeo secundum mentem doctoris scilicet. Res enim sunt in duplici differentia. Quaedam enim sunt vere res seu fuerunt: et producte sunt ad suos fines proprios: ut Ismael et Isaac filij vere fuerunt Abrae. Quaedam vero sunt seu fuerunt res non vere producte ad proprium finem sed fidei. vel producte solum ad significandum et non ad aliquem finem eius proprium. Sicut ea que dicitur Daniel de herico caprarum ubi dicitur. In primis ergo omnis sensus sumptus iuxta significati secundarium uocum est sensus spiritualis: eo quod procedat uel alio sensus seu intellectus actualis conceptus: sumptus secundum propria uocum significata: non autem in scolis: propter oppositam rationem. Sed rursus arguo quod ista non sunt bene dicta. Nam sicut habet Mat. xxi. christus ex bethania in hierusalem quidam mane ad predicandum proficiscens esurijt: et accessit ad arboris ficis: si forte in ea aliquid fructus inueniret. Et tunc sicut dicitur Mat. xxi. non erat tempus in qua talis arbor possit aut deberet habere sua poma. Licet ea plenam folijs et fructibus uacua inuenisset maledixit ei dicens. Nunquam ex te nascatur fructus in sempiternum. Certum est autem quod omnia ista uere et non fide gestata fuerunt: quod fuit uera esurientes. uerus accessus: uera arbor: uera maledictio: et uera arefactio secundum doctrinam sanctorum. Et nihilominus sensus literalis non sumit hoc secundum propria uocum significata: sed secundum secundaria. Nam omnes scilicet et non scilicet hinc passus literaliter exponitur de synagoga iudeorum. Ad quam christus esurientes: seu desiderans eius salutem: fructus bonorum operum quaesiturus aduenit. Sed

eam folijs et bonorum operum refertam: et fructibus bonorum operum uacua inueniens maledictio nisi subiecit: et arefacta est. i. dissipata: et ubique terrarum longe lateque dispersa. Inueniuntur ergo dictum est quod in ueris rebus nunquam literalis sensus penes secundaria significata accipiendus est. Ad hoc dico quod argumentum procedit ex inconsideratione eorum que diximus. Licet enim ista fuerint uere res: non tamen fuerunt ad proprios fines facte: sed solum ad significandum. Illa enim christi esurientes non fuit naturalis secundum Nicolaum de Lyra. Et scilicet Tho. super Mat. theu dicitur quod esurijt quoniam uoluit. In sero enim fuerat hospitat in domo nobilissime et ditissime matrone Marthe. Et quoniam esurijt erat ualde mane. Ideo esurientes illa non fuit causata ad proprium finem esurientes: puta ut per assumptionem cibi restauraret deperditum: sed ad significandum desiderium christi per salutem iudeorum. Similiter illa quaestio fructuum non fuit ad proprium finem: puta ad inueniendum: quia tempus non erat illorum fructuum: nisi forte quis dicat quod ignorabat christus quod non ignorabat rusticus colonus. scilicet ficum ante pascha parat fructibus. Similiter etiam illa maledictio et arefactio fuerunt ad significandum maledictionem et dispersionem iudeorum et non arboris: quod non erat in culpa. Non autem diximus nos in omnibus ueris rebus literales sensum esse secundum propria uocum significata: sed in omnibus ueris et ad proprium finem productis. Secundo in rebus fictis: aut in ueris: sed tamen solum ad significandum factis.

Capitulum quintum de sensu allegorico specialiter.

Rorsus expedit nobis circa allegoricum sensum specialiter insistere: ut plenius agnoscat. Est enim de heresia non parua quaestio plerumque. Sciendum est ergo quod allegoria de qua supra diximus quod est figura que aliud dicit et aliud significat: in multis speciebus diuiditur. Ex quibus septem eminentes que sunt Fronta: Antiphrasis: Enigma: Charietismos: Paremia: Sarcosmos et